

Departement für Volkswirtschaft und Soziales Graubünden
Departament d'economia publica e fatgs socials dal Grischun
Dipartimento dell'economia pubblica e socialità dei Grigioni

Lescha d'uffants e da giuvenils dal Grischun (LUG)

Rapport explicativ

Datum: zercladur 2026

Cuntegn

1	Resumaziun	3
2	Noziuns, champs d'acziun e cunfinaziuns	3
2.1	Politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli vast e pli stretg.....	3
2.2	Champs d'acziun da la politica d'uffants e da giuvenils en ils senn pli stretg	4
2.3	Cunfinaziuns.....	6
3	Cundiziuns generalas e basegn d'agir.....	7
3.1	Cundiziuns generalas giuridicas	7
3.2	Cundiziuns generalas da la politica en il Grischun	8
3.3	Basegn d'agir	9
4	Workshops participativs per giuvenils en il chantun Grischun	11
5	Cuntegns da la nova Lescha d'uffants e da giuvenils dal Grischun	12
5.1	Intent, finamira ed object.....	12
5.2	Planisaziun e coordinaziun	12
5.3	Cussegliaziun	13
5.4	Promoziun d'organisaziuns privatas	14
5.5	Rolla da las vischnancas.....	15
6	Explicaziuns davart las singulas disposiziuns	15
7	Consequenzas finanzialas e persunalas	17
7.1	Chantun.....	17
7.2	Vischnancas	19
8	Entrada en vigur	19
	Agiunta: Resultats centrals dals workshops participativs	20
	Glista da litteratura	22

1 Resumaziun

La politica d'uffants e da giuvenils cumpiglia ils secturs tematics protecziun, promoziun e participaziun. Els han in stretg connex e cumpletteschan in l'auter. Il champ d'incumbensas è caracterisà tras differentas cumpetenzas e la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun, il chantun e las vischnancas. Da princip èn las personas responsablas per l'educaziun er responsablas per il bainstar, il svilup, l'educaziun, il provediment e la protecziun da lur uffants. En il chantun Grischun è quai vegnì constatà pliras giadas sco messadi central. Ultra da quai profiteschan uffants e giuvenils en il Grischun da differentas purschidas en ils secturs da protecziun, furmaziun, sport, cultura, promoziun da la sanadad e prevenziun. Tar la promoziun d'uffants e da giuvenils surpiglia il chantun tenor l'art. 91 da la Constituziun dal chantun Grischun (CC; DG 110.100) ina rolla che sustegna e coordinescha. Ina regulaziun legala che concretisescha la realisaziun da las incumbensas per quest sector, n'exista actualmain betg per il chantun Grischun.

Tranter il 2020 ed il 2023 ha il chantun Grischun realisà in project sustegnì da la Confederaziun per stabilir e per sviluppar vinavant la politica d'uffants e da giuvenils. Tranter auter ha il chantun analisà il basegn e las purschidas en ils secturs protecziun, promoziun e participaziun ed ha realisà differentas mesiras. En quest connex èsi sa mussà, ch'i dovra ina basa giuridica per sviluppar vinavant en moda persistente la politica d'uffants e da giuvenils en il Grischun. Largias datti en il sector da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er en tscherts puncts da la protecziun d'uffants e giuvenils. Il sboz da la lescha qua avant maun per ina nova Lescha d'uffants e da giuvenils dal Grischun (LUG) duai serrar questas largias. En quest connex duain vegnir resguardads ils puncts da contact cun auters secturs politics, uschia ch'ina politica d'uffants e da giuvenils cumplessiva daventa pussaivla en il chantun Grischun.

La LUG stgaffescha in rom liant per la planisaziun e la coordinaziun da las differentas mesiras en il sector da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er da la protecziun d'uffants e giuvenils. Ultra da quai regla la LUG las activitads e purschidas da cussegliaziun dal chantun sco er la promoziun da purschidas e projects d'organisaziuns privatas. Perquai che las vischnancas èn il spazi da viver direct dals uffants e giuvenils, definescha la lescha las cumpetenzas da las vischnancas sco er lur promoziun tras il chantun. La finamira è quella, che uffants e giuvenils vegnan promovids en lur svilup sco er accumpagnads en lur integraziun sociala, culturala e politica. Per quai èsi impurtant, che personas spezialisadas en la politica d'uffants e da giuvenils collavuran ina cun l'autra per trair a niz optimalmain ed intenziunadamain las sinergias tranter las purschidas. Tut las mesiras duain prestar ina contribuziun impurtanta a l'egualitad da las schanzas, a la participaziun e prevenziun sco er al svilup ed a la furmaziun da l'identitad da tut ils uffants e giuvenils. Ultra da quai duain vegnir promovidas la libra expressiun da l'opiniun, la cogestiun e la cundecisiun d'uffants e giuvenils en tut ils contexts. Ils uffants e giuvenils duain enconuscher lur dretgs e lur pussaivladads, per sa far valair activamain tar temas che pertutgan els sezs. Als uffants e giuvenils stattan a disposiziun purschidas da sustegn che correspundan a lur basegns ed a lur situaziuns da vita.

2 Noziuns, champs d'acziun e cunfinaziuns

2.1 Politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli vast e pli stretg

La politica d'uffants e da giuvenils è caracterisada tras cumpetenzas multifaras e la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun, ils chantuns e las vischnancas. Il rapport ed il sboz da lescha per ina LUG qua avant maun metta en il focus ils secturs tematics protecziun sco er promoziun e participaziun ordaifer la scola. Quests trais secturs influenzeschan in l'auter. La Conferenza

da las directuras e dals directurs chantunals dals affars socials (DCAS) definescha la politica d'uffants e da giuvenils sco

- ina politica per uffants e giuvenils (protecziun, prevenziun, promoziun ed infurmaziun);
- ina politica cun uffants e giuvenils (participaziun a process iniziads da persunas creschidas);
- ina politica fatga d'uffants e giuvenils (represchentanza directa dals interess) (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 23).

Ins po er discurre d'ina politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli stretg, en spezial sch'ins dovra la terminologia da la Confederaziun. La Confederaziun differenziescha numnadain tranter la politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli vast e la politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli stretg.

La politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli vast pon ins chapir sco incumbenza interdisciplinara: ils facturs multifars che influenzeschan ils munds da viver d'uffants e giuvenils, èn en la cumpetenza da differents secturs politics e da differents plauns statals sco la Confederaziun, il chantun e las vischnancas (Cussegl federal, 2008, p. 5; Uffizi federal d'assicuranzas socialas (UFAS), 2014, p. 3–4). Quai vul dir, ch'ils uffants e giuvenils vegnan en lur vita da mintgadi en contact cun blers secturs politics che na pertutgan betg exclusivamain lur gruppa da vegliadetgna, per exempel cun la politica da famiglia, la politica da furmaziun, la politica da sanadad, la politica sociala, la politica dal martgà da lavur, la politica da la planisaziun dal territori, la politica d'integrasiun, la politica d'egualitad ed il dretg penal. Perquai ston ils basegns dals uffants e giuvenils vegnir resguardads en tut ils secturs politics che als pertutgan (Cussegl federal, 2010, p. 6808-6809).

La politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli stretg ha la finamira da proteger e da promover ils uffants e giuvenils ed er da rinforzar lur participaziun. Las cundiziuns da viver dals uffants e giuvenils duain vegnir concepidas uschia, ch'els pon exprimer e sviluppar il meglier pussaivel lur personalitad. La politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli stretg cumpiglia in grond dumber da las pli differentas purschidas e mesiras ch'èn concepidas tenor ils basegns e tenor las necessitads (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 26). En il chantun Grischun datti p.ex. in Model directiv chantunal per la politica d'uffants e da giuvenils sco er ina Strategia per la promoziun tempriva. Las purschidas èn tranter auter: la Cussegliaziun spezialisada per la protecziun d'uffants cun Cumpass da l'Uffizi dal servetsch social (USo) u il project da pilot Parents as Teachers da l'Uffizi da sanadad. Ultra da quai èn vegnidas sustegnidas finanzialmain tschertas ideas innovativas da projects, p.ex. il process strategic Child-friendly-Justice, la purschida da prevenziun L'egliada sin l'uffant per geniturs cun grondas dispitas u il process da la UNICEF Vischnanca amia dals uffants. En il sector da la participaziun han ins manà tras la primavaira 2022 workshops davart il nov sistem electoral dal Grischun per scolars dals stgalims secundars I e II. La primavaira 2025 han gi lieu workshops per giuvenils davart il tema d'ina Lescha d'uffants e da giuvenils, ch'èn vegnids terminads cun l'occorrenza Dialog per l'avegnir. A chaschun da quest Dialog per l'avegnir han giuvenils pudì sa barattar cun represchentantas e represchentants da las scolars e da las vischnancas.

2.2 Champs d'acziun da la politica d'uffants e da giuvenils en ils senn pli stretg

a) Promoziun

La promoziun cumpiglia tut las mesiras che han ina influenza positiva sin las cundiziuns da svilup dals uffants e giuvenils. Quai cumpiglia mesiras per garantir l'egualitad da las schanzas, l'inclusiun sco er pussaivladads da sa barattar, da far experientschas ed exploraziuns. Questas mesiras furman la basa per sviluppar in pensar ed agir independent, quai che metta da sia vart il fundament

per la prevenziun da la povradad, per la promoziun da la sanadad e per la cuntentientscha en la vita (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 11).

Sco promoziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola chapeschan ins tut ils secturs da la lavur cun uffants e cun giuvenils sco las purschidas sportivas, artisticas u socialas, ch'existan sin basa d'ina iniziativa privata u publica complementarmain a la furmaziun scolastica u prescolastica. Tar la lavur ordaifer la scola vai concretamain per promover la diversitad d'experiencias d'emprender nunformalas ed informalas. I va pia per quels process d'emprender, che han lieu ordaifer ina instituziun da scolaziun u da furmaziun e che promovan il svilup (Cussegl federal, 2010, p. 6838). Questas purschidas promovan l'integrasiun sociala, culturala e politica sco er d'exercitar pass per pass l'indipendenza, l'autonomia e la responsabladad sociala. Ils uffants e giuvenils dovran ultra da quai spazis libers per creativitad e per activitads autonomas, ma er pussaivladads per sviluppar lur abilitads emoziunalas, fisicas ed intellectualas. Daspera exista il champ da la promoziun tempriva en la vegliadetgna prescolara, durant ina fasa da la vita ch'è decisiva per l'entir svilup. En emprima lingia è quai l'amur e la tgira geniturala. Decisiva è plinavant la cumbinaziun da tgira, educaziun e furmaziun en il sector entaifer ed ordaifer la famiglia, sco er entaifer ed ordaifer la scola (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 11).

b) Participaziun

Sin in plaun normativ ha la participaziun sco finamira: in dretg da cundecisiun conform a la vegliadetgna, in dretg d'audiziun sco er in dretg d'exprimer l'atgna opiniun. En il mund dals uffants e giuvenils ha la participaziun lieu en differents contexts, per exempel en la famiglia, tranter persunas da la medema vegliadetgna, en scola, durant activitads da temp liber u en la vischnanca da domicil (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 19).

Cun participaziun è manegiada la contribuziun activa d'ina persuna u d'ina gruppa a process da decisiun u ad andaments d'acziuns che han lieu en structuradas u en organisaziuns surordinadas. Atgnas activitads rinforzan la prontezza da surpigiar responsabladad envers sasez, envers interess che pertutgan l'agen mund da viver sco er envers la communitad. Per la cogestiun, la cooperaziun e la cundecisiun dovran ils uffants e giuvenils – conform a lur vegliadetgna – in access illimità a tut las infurmaziuns relevantas sco er a furmas ed a metodos da cooperaziun adequatas. La participaziun ha bleras furmas e po avair lieu en contexts fitg differents. Las furmas ed ils contexts dependan da process socials e culturalas sco er da la voluntad da tut las persunas participadas entaifer quests contexts (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 19).

c) Protecziun

Cun protecziun da l'uffant èn manegiadas cundiziuns generalas protegintas che pussibiliteschan als uffants e giuvenils da crescer si en in ambient encuraschant ed optimal e che elimineschan, mitigeschan u cumbattan preventivamain periclitaziuns. Ina rolla impurtanta per la realisaziun da la protecziun d'uffants giogan tant las regulaziuns giuridicas, las mesiras statalas e privatas sco er las instituziuns che servan a la protecziun ed a la mitigaziun da periclitaziuns dal bainstar dals uffants, ma er las mesiras preventivas (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 14).

Sut periclitaziuns èn da chapir principalmain donnegiaments, in tractament che na corresponda betg a la vegliadetgna ed al stadi da svilup, abus ed explotaziun, negligientscha, malsogna e povradad. Las periclitaziuns èn multifaras e pon sa midar, sch'er la societad sa mida. Il tema «protecziun d'uffants» ha blers puncts cuminaivels cun il tema «violenza a chasa». La protecziun d'uffants instituziunala conceda protecziun statala a persunas minorennas che vegnan tgiradas ed assistidas ordaifer la chasa dals geniturs u en instituziuns per uffants e giuvenils. Instituziuns ch'èn activas en quest sector suttastattan a l'obligaziun da permissiun tenor l'Ordinaziun federala davart

il piazzament d'uffants per la tgira (OPUA; CS 211.222.338) sco er a la Lescha davart ils uffants confidads (DG 219.050) dal chantun Grischun. Ellas vegnan survegliadas dal chantun (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 14).

2.3 Cunfinaziuns

En la Constituziun dal chantun Grischun èn ils uffants e giuvenils menziunads explicitamain mo en moda marginala (art. 89 ed art. 91 CC). Il dretgs fundamentals valan dentant per tut las persunas. Per dumondas che pertutgan uffants e giuvenils, è en ulteriuras parts plinavant decisiv il dretg na-zional. I dat plirs relaschs che s'occupan cun uffants e giuvenils.

a) Protecziun

Sin plaun federal sco er sin plaun chantunal è la protecziun d'uffants e giuvenils reglada tras lescha, uschia en emprima lingia en il Cudesch civil svizzer (CCS; CS 210), en il Cudesch penal svizzer (CP; CS 311.0) u en la Lescha (chantunala) introductiva tar il cudesch Civil svizzer (LItCCS; DG 210.100). En quest connex surpiglia il chantun Grischun incumbensas voluminusas. En quest sector datti en il chantun differentas structures d'elavuraziun e purschidas, sco p.ex. l'Autoritad per la protecziun d'uffants e da creschids (APUC), curatellas, servetschs socials, posts da cussegliaziun per l'agid a victimas, Cussegliaziun spezialisada per la protecziun d'uffants, psichiatria per uffants e giuvenils, gruppa da protecziun d'uffants ed ura da consultaziun Forensic Nursing da l'Ospital chantunal dal Grischun ubain la Cumissiun per la protecziun da l'uffant e per l'agid a la giuventetgna. Tar ils ulteriurs posts relevants en il sector da la protecziun tutgan: il Management chantunal da smanatschas (MCS), il Servetsch da giuvenils da la Polizia chantunala dal Grischun sco er la Procura per giuvenils¹.

Cumplettond la OPUA regla la Lescha davart ils uffants confidads en il Grischun la recepziun e l'intermediaziun d'uffants e da giuvenils ordaifer la chasa dals geniturs per la tgira, per l'educaziun e per l'assistenza sco er per l'adopziun posteriura. Tenor lur prescripziuns dovri ina permissiun per recepir persunas minorennas ordaifer la chasa dals geniturs, ed ina tala recepziun è suttamessa a la surveglianza. Il chantun è il post d'annunzia, da permissiun e da surveglianza per purschidas d'assistenza e da tgira per persunas minorennas en famiglias da tgira, en instituziuns d'uffants e da giuvenils, en famiglias dal di, en canortas ed en instituziuns sumegliantas. Ultra da quai suttastattan las organisaziuns per il piazzament en famiglias a l'obligaziun da permissiun. Quai èn organisaziuns che furneschan – en il sector da la tgira en famiglias – servetschs sco l'intermediaziun d'uffants da tgira, il scleriment da geniturs da tgira u furmaziuns supplementaras per geniturs da tgira. Supplementarmain èn las purschidas da la tgira d'uffants complementara a la famiglia sco er lur finanziaziun vegnidas regladas en la Lescha davart la promoziun da la tgira d'uffants complementara a la famiglia en il chantun Grischun (LTGU; DG 548.300) (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 29).

b) Scola e furmaziun

La Lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (LSP; DG 421.000) regla la furmaziun e l'educaziun en la scola populara. Tenor la LSP èn las uras da bloc obligatorias. En il sector ordaifer la scola numna questa lescha las basas per las structures dal di complementaras a la scola, per l'installaziun da classas da talents per la promoziun particulara sco er per la lavur sociala da scola. Er la lavur sociala da scola è chausa da las vischnancas. Las vischnancas èn libras d'establiir purschidas correspundentas. Plinavant cuntegna la LSP disposiziuns per promover supplementarmain ils uffants da lingua estra (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021,

¹Per ina preschentaziun survesaivla dals posts da consultaziun en ils sector da la protecziun guardar [Rait per la protecziun d'uffants en il Grischun](#).

p. 29). Complementarmain a la LSP regla l'Ordinaziun tar la Lescha davart las scolas popularas (OSP; DG 421.010) la purschida dal Servetsch psicologic da scola e sia cussegliaziun d'educaziun. La Lescha davart las scolas medias en il chantun Grischun (LSM; DG 425.000) e la Lescha davart la furmaziun professiunala e davart purschidas da furmaziun cuntinuanta (LFurm; DG 430.000) reglan ils fatgs da scola media e la furmaziun professiunala.

c) Promoziun da la sanadad e prevenziun

La Lescha davart la protecziun da la sanadad en il chantun Grischun (Lescha da sanadad; DG 500.000) regla las cumpetenzas dal chantun en il sector da la promoziun da la sanadad e da la prevenziun. Il chantun è cumpetent per campagnas en l'entir chantun, per programs e per purschidas intercommunalas che servan a promover e rinforzar la sanadad e che sustegnan specificamain las vischnancas e la coordinaziun da lur activitads. Ultra da quai garantisce il chantun la cussegliaziun gratuita da las personas responsablas per l'educaziun concernent la tgira da poppins e d'uffants pitschens (cussegliaziun da geniturs).

d) Promoziun da sport e da cultura

Uffants e giuvenils vegnan en spezial er promovids sur purschidas da cultura e da sport. Tenor l'art. 91 CC promovan il chantun e las vischnancas l'organisaziun raschunaivla dal temp liber, la lavur cun giuvenils ed il sport. La promoziun dal sport en il chantun Grischun è reglada en la Lescha davart la promoziun dal sport e dal moviment (Lescha da promoziun dal sport; DG 470.000). La Lescha davart la promoziun da la cultura (LPC; DG 494.300) fixescha las incumbensas davart la promoziun, la tgira e l'intermediaziun da la cultura en il chantun Grischun.

e) Facit

Las explicaziuns mussan, ch'ils uffants e giuvenils profiteschon gia da differentas purschidas en il chantun Grischun. Quai constat en spezial per il sector da furmaziun, per la promoziun da sport, da cultura e sanadad sco er per la prevenziun. Las basas giuridicas da quests secturs reglan er la finanziaziun respectiva. Ellas na fan perquai betg part da quest project da consultaziun. Largas datti en il sector da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er en tsherts puncts da la protecziun d'uffants e giuvenils. Uschia metta quest sboz da lescha per ina LUG ses accent sin la politica d'uffants e da giuvenils en il senn pli stretg: Ils uffants e giuvenils duain vegnir promovids en il sector ordaifer la scola e lur participaziun duai vegnir rinforzada. En il sector da la protecziun duain plinavant vegnir serradas largias da purschidas. En quest connex duain vegnir resguardads ils puncts da contact cun auters secturs politics, uschia ch'ina politica d'uffants e da giuvenils complessiva daventa pussaivla en il chantun Grischun.

3 Cundiziuns generalas e basegn d'agir

3.1 Cundiziuns generalas giuridicas

a) Plaun internaziunal

Il 1989 han las Naziuns Unidas (ONU) definì cun la Convenziun davart ils dretgs da l'uffant (CS 0.107) l'uffanza per l'emprima giada sco fasa da la vita protegida. La Svizra ha ratifitgà la convenziun l'onn 1997. La convenziun sa basa sin ils princips fundamentals dal tractament egal, dal mantegniment dal bainstar da l'uffant, dal dretg da la vita e dal svilup persunal sco er dal dretg d'audiziun e da participaziun (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 26).

Tenor la sutfinamira 4.2 da l'Agenda 2030 da la ONU per in svilup persistent duain tut las mattas ed ils mats avair access a furmaziun, assistenza ed educaziun tempriva e d'alta qualitat. Questas purschidas na remplazzan betg la famiglia, mabain sustegnan ella, dattan il spazi d'agir necessari

a las personas da referiment, rinforzan lur resursas e permettan uschia a tut ils uffants da crescer si en in ambient encuraschant (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 26).

b) Plaun naziunal

L'art. 11 da la Constituziun federala da la Confederaziun svizra (Cst.: CS 101) garantescha la protecziun speziala dals uffants e giuvenils sco er la promoziun da lur svilup. Plinavant vegni garanti als uffants e giuvenils da far diever da lur dretgs en il rom da lur capacitad da giuditgar. L'art. 41 al. 1 lit. f e g Cst. fixescha en connex cun las finamiras socialas, ch'ils uffants e giuvenils vegnian promovids en lur svilup a personas independentas e socialmain responsablas e vegnian sustegnids en lur integraziun sociala, culturala e politica. L'art. 67 al. 1 prescriba, che la Confederaziun ed ils chantuns tegnian quint dals basegns speziels da promoziun e protecziun dals uffants e giuvenils tar l'adempliment da lur incumbensas. Las furmas da cooperaziun tranter ils plauns statals varieschan. Ellas pon sa basar sin la voluntariadad u sin normas federalas (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 28).

L'onn 2013 è entrada en vigur la Lescha federala davart la promoziun da las activitads d'uffants e da giuvenils ordaifer la scola (LPUG; CS 446.1). Questa lescha gida a promover la lavur cun uffants e giuvenils ordaifer la scola. Ella dispona da differents instruments che permettan a la Confederaziun da conceder agids finansials per promover la lavur cun uffants e giuvenils ordaifer la scola (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 28).

c) Plaun chantunal

En connex cun la dimensiun e cun la localisaziun da las basas giuridicas sin plaun chantunal datti cleras differenzas tranter ils chantuns. Entant che tscherts chantuns disponan da regulaziuns cumplessivas e differenziadas, n'han auters chantuns mo disposiziuns giuridicas marginalas u insumma naginas (Gerodetti et al., 2024).

Tenor l'art. 91 CC surpiglia il chantun ina rolla da sustegn e da coordinaziun areguard la promoziun d'uffants e da giuvenils. In'atgna lescha u in agen artigel da lescha per la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils – sco per part en auters chantuns – n'exista actualmain betg per il chantun Grischun. Tenor il Rapport grischun da famiglia (missiva carnet nr. 15/2006-2007) è il Departament d'economia publica e fatgs socials (DES) cumpetent per dumondas da famiglia. Entaifer il DES è l'incumbensa attribuida al USo (Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils, 2021, p. 29).

3.2 Cundiziuns generalas da la politica en il Grischun

L'onn 2011 ha il Cussegl grond incumbensà la Regenza da preschentar in rapport cun las finamiras, cun las incumbensas e cun las cumpetenzas en il sector da la promoziun d'uffants e da giuvenils ordaifer la scola en il chantun Grischun (PCG 1/2011-2012, p. 192). En il Rapport davart la promoziun d'uffants e da giuvenils en il chantun Grischun (missiva carnet nr. 11/2013-2014) ha la Regenza elavurà ina survista. Il Cussegl grond ha tractà il rapport en la sessiun da zercladur 2014. El ha preni enconuschientscha da tal e desistì da fixar ulteriuras mesiras e finamiras. En la sessiun da zercladur 2014 ha la Regenza garanti da sustegnair finanzialmain projects en il senn da l'art. 26 LPUG, sche quels vegnan sviluppad d'organisaziuns spezialisadas (PCG 5/2013-2014, p. 979).

Sin la dumonda Rettich concernent l'utilisaziun d'agids finansials da la Confederaziun per promover la lavur cun uffants e cun giuvenils tenor l'art. 26 LPUG, ch'è vegnida inoltrada en la sessiun d'october 2018 e tractada en la sessiun da favrer 2019, ha la Regenza decidì d'elavurar las basas per ina dumonda da sustegn per in program chantunal e d'inoltrar ina dumonda a la Confederaziun

(PCG 4/2018–2019, p. 770). Cun il conclus da la Regenza (CR) dals 25 da zercladur 2019, protocol nr. 477/2019, ha il USo survegnì l'incumbensa d'inoltrar la dumonda al UFAS. Sin fundament da la dumonda dals 26 da zercladur 2019 è vegnì concludì ils 28 d'october 2019 in contract da subvenziun resp. da prestaziun tranter la Confederaziun ed il chantun Grischun (CR dals 21 d'october 2019, protocol nr. 777/2019). Il contract ha reglà la finanziaziun da partenza tras la Confederaziun a favur dal chantun Grischun per ils onns 2020 fin 2022 en il sector da stabilir e sviluppar vinavant la politica d'uffants e da giuvenils tenor l'art. 26 LPUG. Qua tras è vegnì mess il fundament necessari per ina vasta perspectiva en la politica d'uffants e da giuvenils en il chantun Grischun.

Il program chantunal tenor l'art. 26 LPUG ha già la finamira da promover uffants e giuvenils en tut las regiuns, da pussibilitar la participaziun sociala, culturala e politica en tut las linguas chantunales e da garantir la protecziun speziala d'uffants e da giuvenils per tut las gruppas da vegliadetgna. La planisaziun e la realisaziun da las mesiras dal program èn vegnidas fatgas en stretga collavuraziun cun differents departaments chantunals (CR dals 16 da mars 2021, protocol nr. 260/2021; rapport final art. 26 LPUG en il chantun Grischun, 2024, p. 2–3). Las activitads realisadas durant ils onns da program 2020 fin 2023² han servì per cuntanscher las finamiras strategicas da protecziun, promoziun e participaziun. En il center èn qua stads la diversità linguistica, geografica e culturala dal chantun, in'applicaziun effizienta dals meds finanzials sco er il princip da subsidiarità. Per sviluppar vinavant en moda persistente la politica d'uffants e da giuvenils suror ils quatter onns³ che la Confederaziun gida a finanzia, han ins mess ina paissa speziala sin la collavuraziun interdepartamentala e sin l'integraziun da las vischnancas sco er d'acturs privats. Concretamain è vegnida fatga p.ex. in'analisa complessiva da la situaziun actuala e dal basegn, l'elavuraziun e deliberaziun dal Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils sco er l'elavuraziun d'ina strategia chantunala en il sector da la promoziun tempriva (cf. rapport final art. 26 LPUG en il chantun Grischun, 2024). L'occupaziun intensiva cun il tema ha mussà l'enconuschientscha, ch'il chantun Grischun arriva a ses cunfins cun sias basas giuridicas existentas. En il rom dal punct central da svilup 5.1, Sviluppar vinavant las basas ed ils instruments per la coesiun sociala, prevesa il Program da la Regenza 2025–2028 tranter auter da stgaffir basas legalas per ina politica chantunala d'uffants e da giuvenils (missiva carnet nr. 5/2023–2024, p. 499).

3.3 Basegn d'agir

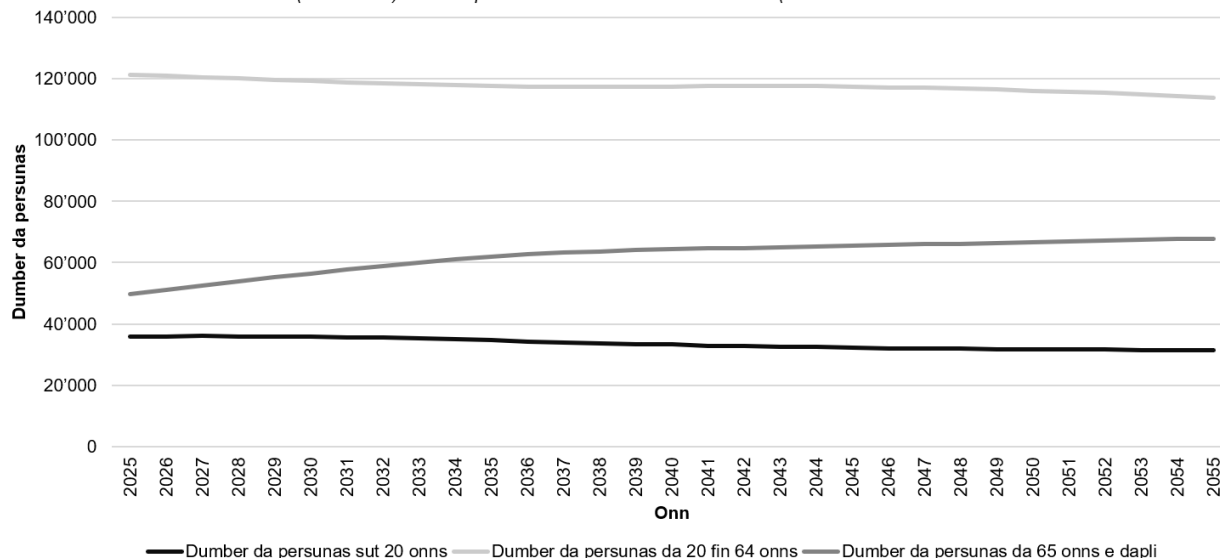
Il 2024 ha il chantun Grischun registrà in augment da la populaziun per 0,6 pertschient. Il svilup natiral da la populaziun (q.v.d. la differenza tranter las naschientschas ed ils mortoris) è dentant vinavant stà negativ (Uffizi per economia e turissem dal Grischun, 2025a). La vegliadetgna creschenta da la populaziun è in svilup visibel en il Grischun. Bleras vischnancas ruralas en Svizra registreschan in'emigraziun ed ina populaziun attempada (Uffizi federal da svilup dal territori ARE, 2012, p. 3). Ils scenaris demografics per la perioda da 2025 fin 2055 mussan il svilup probabel dal dumber d'abitants dal chantun Grischun. Il scenari da referenza parta dal fatg, ch'il svilup da la populaziun sa ralenteschia plaun a plaun fin circa l'onn 2043. Suentar vegni fatg quint cun ina reducziun da la populaziun. Il motiv principal per quai è dapli mortoris che naschientschas (cun tendenza creschenta) sco er midadas spetgadas tar la migraziun internaziunala ed interchantunala (Uffizi per economia e turissem dal Grischun, 2025b).

² Sin basa da las resursas liadas pervia da la pandemia da COVID-19 ha il chantun Grischun inoltrà l'avust 2022 la dumonda al UFAS da prolungar la durada dal project per 1 onn fin la fin 2023.

³ La prolungaziun da la durada dal project per 1 onn è resultada en 4 onns cun cofinanziaziun (rapport final art. 26 LPUG en il chantun Grischun, 2024, p. 18).

Scenari demografic per il chantun Grischun: Svilup da las gruppas da vegliadetgna da la populaziun permanenta dal 2025 fin il 2055 – scenari da referenza

Funtauna: Uffizi federal da statistica (SCENARIS) via Uffizi per economia e turissem dal Grischun (UET)

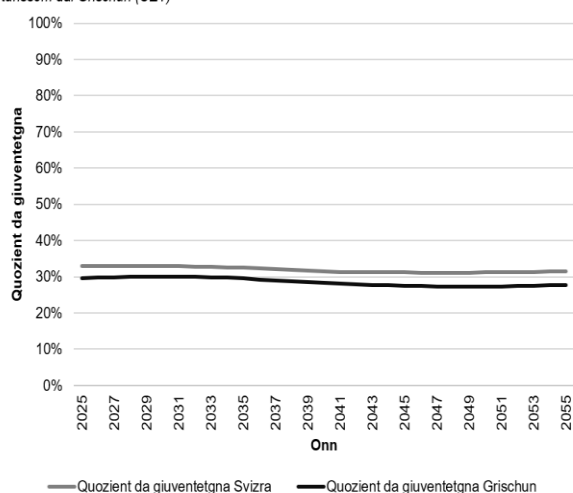

Scenari per il svilup da la populaziun tranter il 2025 ed il 2055

In factur important per ils svilups en il Grischun è la structura da vegliadetgna da la populaziun. Il quozient da giuventetgna, pia il dumber da las persunas da 0 fin 19 onns per 100 persunas en la vegliadetgna da l'abilitad da lavurar (20 fin 64 onns) è pli bass che la media svizra. Perquai ch'il dumber da naschientschas sa reducescha, vegn quest quozient a sa sminuir vinavant levamain. Percunter vegn il quozient da vegliadetgna, che descriva il dumber da las persunas sur 65 onns per 100 persunas en la vegliadetgna da 20 fin 64 onns, a s'augmentar cleramain ils proxims onns. La differenza tar la media da l'entira Svizra vegn a s'augmentar. A partir da l'onn 2033 vegn il quozient da vegliadetgna en il Grischun ad esser sur 50 pertschient (Uffizi per economia e turissem dal Grischun, 2025b).

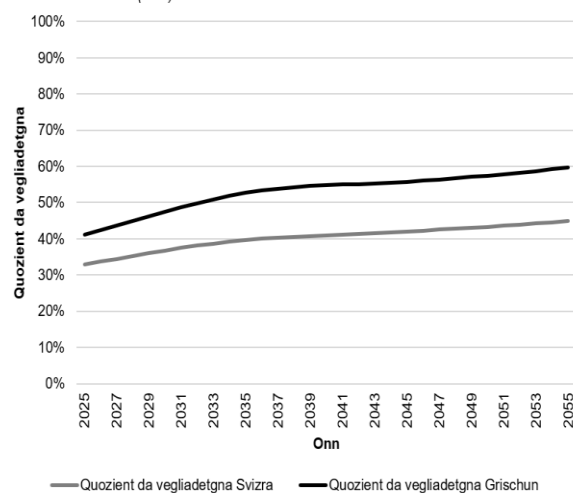
Svilup dal quozient da giuventetgna dal 2025 fin il 2055

Funtauna: Uffizi federal da statistica (SZENARIEN) via Uffizi per economia e turissem dal Grischun (UET)

Svilup dal quozient da vegliadetgna dal 2025 fin il 2055

Funtauna: Uffizi federal da statistica (SZENARIEN) via Uffizi per economia e turissem dal Grischun (UET)

Scenaris demografics chantunals – svilup da la structura da vegliadetgna tranter il 2025 ed il 2055

Il trend da l'urbanisaziun lascha supponer, che las differenzas en la repartiziun da la populaziun vegnan vinavant a s'augmentar (Uffizi per il svilup dal territori, 2023, p. 20). En auters chantuns è l'emigraziun vegnida caracterisada ils ultims onns cunzunt da persunas giuvnas creschidas che

han bandunà il Grischun per la scolaziun u per la professiun (Uffizi per economia e turissem dal Grischun, 2025).

Pervia da quests svilups davanti pli e pli difficil da mantegnair la vita politica en las vischnancas sco er l'infrastructura respectiva. Quai po puspè rinforzar l'emigraziun. Cun ina politica d'uffants e da giuvenils activa e coordinada pon las vischnancas ed il chantun Grischun tranter auter stgaffir cundiziuns da viver attractivas per uffants, giuvenils e famiglias. Qua tras èsi pussaivel da rinforzar a lunga vista ils lioms da las persunas giuvnas cun la vischnanca, la regiun ed il chantun. La politica d'uffants e da giuvenils po uschia gidar a segirar la persistenza da las vischnancas e sustegnair ils uffants e giuvenils d'esser persunas independentas e socialmain responsablas. Sco menziunà en ils chapitels 2.3 e 3.2, mancan però las basas legalas per segirar, sviluppar vinavant, planisar ed accordar las purschidas e mesiras en ils secturs da la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola sco er en tscherts puncts da la protecziun d'uffants e giuvenils. In studi per incumbensa dal UFAS mussa per exempel, ch'i dat en Svizra blers differents formats da participaziun per uffants e giuvenils. Quels èn dentant savens francads mo en tscherts puncts e strusch instituziunalmain (Brandstetter et al. 2025)⁴.

4 Workshops participativs per giuvenils en il chantun Grischun

En vista a l'elavuraziun d'in sboz per ina LUG ha la Federaziun svizra dals parlaments dals giuvens (FSPG) elavurà per incumbensa dal USo in concept per workshops participativs cun giuvenils e persunas giuvnas creschidas. Las activitads (workshops ed enquesta online) han già lieu tranter ils 4 d'avrigl 2025 ed ils 17 da matg 2025 ed èn vegnidas realisadas dal USo, da la FSPG sco er da la Federaziun tetgala da la promoziun d'uffants e da giuvenils dal Grischun (jugend.gr). La retscha da workshops giuventetgna e lescha ha dà l'occaiun a persunas giuvnas en la vegliadetgna tranter 12 e 25 onns en il chantun Grischun, da far valair lur giavischs en il process legislativ ed uschia da cumprovar il basegn d'agir en quest sector. Sco emprim han ils giuvenils survegnì ina introducziun en il process legislativ. Sin basa da quella han els formulà lur giavischs e respundì l'enquesta online cun dumondas davart las cundiziuns generalas necessarias per ina politica d'uffants e da giuvenils activa. La retscha da workshops è vegnida terminada cun il Dialog per l'avegnir. En il rom dal Dialog per l'avegnir han ils giuvenils discutà lur giavischs ensemen cun las represchentantas ed ils represchentants da las scolas e da las vischnancas. Uschia han ins pussibilità in barat direct tranter las persunas giuvnas e las represchentantas ed ils represchentants da las scolas e da las vischnancas.

Ils resuns ch'ins ha survegnì en ils workshops dattan scleriment davart las mesiras e las purschidas da sustegn ch'èn spezialmain relevantas per ina politica d'uffants e da giuvenils efficazia. Ils giuvenils giavischan pussaivladads da participaziun visiblas, ina vaira cogestiun sco er locals e sustegn finanziel per realisar atgnas ideas da project. Ina rolla centrala giogan qua in tractament cun respect sco er persunas che intermediieschan tranter las persunas giuvnas e la politica. Tar las represchentantas ed ils represchentants da las vischnancas èsi sa mussà, ch'igl exista in basegn da survegnir sustegn specific, coordinatic e finanziel. Las enconuschientschas èn vegnidas integradas sistematicain en l'elavuraziun da quest sboz per ina LUG. Ultra da quai vegnan ellas ad esser fitg impurtantas cunzunt en vista a l'elavuraziun da l'ordinaziun e dals criteris per promover purschidas e mesiras. E plinavant èn ellas ina basa impurtanta per la cussegliaziun e per il sustegn da las vischnancas da sviluppar vinavant lur politica d'uffants e da giuvenils. Ina survista

⁴ Latiers ha il UFAS publictà in concept ed in mussavia davart il tema participaziun d'uffants e giuvenils en l'administraziun federala (cf. Brandstetter et al. 2026 sco er Wartenweiler et al. 2026).

dals pli impurtants resultats dal workshop datti en l'aggiunta: Resultats centrals dals workshops participativs.

5 Cuntegns da la nova Lescha d'uffants e da giuvenils dal Grischun

5.1 Intent, finamira ed object

La nova LUG duai gidar a sviluppar vinavant en moda persistente la politica d'uffants e da giuvenils en il chantun Grischun, quai cun metter il focus sin la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola. Ultra da quai duai la lescha contribuir a la protecziun dals uffants e giuvenils. La finamira è quella, che uffants e giuvenils vegnan promovids en lur svilup ed en lur bainstar corporal e spiertal, e ch'els vegnan accumpagnads e sustegnids en lur integraziun sociala, culturala e politica. Per quai èsi impurtant, che persunas spezialisadas en la politica d'uffants e da giuvenils collavuran ina cun l'autra per trair a niz optimalmain ed intenziunadamain las sinergias tranter las purschidas. Ultra da quai duain uffants e giuvenils cundecider e pudair participar a la convivenza sociala sco er daventar pass per pass independents, autonoms e socialmain responsabels. Ils uffants e giuvenils duain enconuscher lur dretgs e lur pussaivladads, per sa far valair activamain tar temas che pertutgan els sezs. Els vegnan protegids cunter periclitaziuns da lur bainstar corporal e spiertal. Per quest intent han ils uffants e giuvenils a disposiziun purschidas da sustegn che correspundan a lur basegns ed a lur situaziuns da vita.

Per cuntanscher las finamiras stgaffescha la LUG in rom liant per la planisaziun e la coordinaziun da las differentas mesiras en il sector da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er da la protecziun d'uffants e giuvenils. Ultra da quai regla la LUG las activitads e purschidas da cussegliaziun dal chantun sco er la promoziun da purschidas e projects d'organisaziuns privatas. Perquai che las vischnancas èn il spazi da viver direct dals uffants e giuvenils, definescha la lescha las cumpetenzas da las vischnancas sco er lur promoziun tras il chantun.

La gruppa en mira primara da la LUG èn ils uffants, ils giuvenils e las persunas giuvnas creschidas fin a lur 25. anniversari, ch'èn domiciliads en il chantun Grischun. Tschertas purschidas da cussegliaziun sa drizzan er a confamigliars u a persunas spezialisadas e da referiment che han in contact regular cun uffants e giuvenils.

5.2 Planisaziun e coordinaziun

Ina planisaziun e coordinaziun chantunala da las differentas mesiras a favur da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er a favur da la protecziun d'uffants e giuvenils stat en il center. Perquai fa il chantun en intervals regulars in'analisa cumplexsiva dal basegn ed elavura sin basa da quella la planisaziun strategica da las mesiras a favur da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er a favur da la protecziun d'uffants e giuvenils. Cun l'analisa dal basegn duai resultar in maletg cumplexsiv da la situaziun dals uffants e giuvenils en il chantun Grischun. Sin basa da quella vegnan fixadas mesiras, per exempel per serrar largias en las purschidas per uffants e giuvenils. Il process d'elavuraziun vegn mintgamai concepì en moda participativa. Quai vul dir, ch'ils uffants, giuvenils e las persunas giuvnas creschidas sco er las vischnancas, regiuns ed ulteriurs partenaris da cooperaziun vegnan integrads en l'elavuraziun da l'analisa dal basegn e da la planisaziun strategica.

Plinavant è il chantun cumpetent per coordinar l'organisaziun e las mesiras en il sector da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er per la protecziun d'uffants e giuvenils. En quest connex duain vegnir resguardads ils puncts da contact cun auters secturs politics, uschia ch'ina politica d'uffants e da giuvenils cumplexsiva daventa pussaivla en il chantun Grischun. Tras impuls

chantunals, raits d'infurmaziun e mesiras da sensibilisaziun duain ils uffants e giuvenils vegnir cuntanschids en moda persistenta (FSPG, 2025, p. 10 s.). Per quest intent po la Regenza engaschar in u plirs gremis da coordinaziun. Ils gremis da coordinaziun garanteschin in'accordaziun sistematica tranter las acturas ed ils acturs relevants. Els promovon la collavuraziun, sclereschan las cum-petenzas ed ils puncts da contact, observan svilups e coordineschan l'evaluaziun sco er la planisaziun da mesiras. Probablmain è previs in gremi da coordinaziun per ils secturs promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er in gremi da coordinaziun per il sector protecziun. Quest ultim duai remplazzar la Cumissiun existenta per la protecziun da l'uffant e per l'agid a la giuventetgna. Sias incumbensas e l'organisaziun èn actualmain regladas en l'Ordinaziun davart la collavuraziun e davart la coordinaziun en l'agid per la giuventetgna (DG 219.210).

5.3 Cussegliaziun

En il sector da la cussegliaziun datti differentas mesiras che duain vegnir realisadas cun la nova LUG.

a) Purschida da cussegliaziun per instituziuns

En la pratica sa mussi, che las vischnancas han il basegn da survegnir sustegn specific per stabilir e sviluppar vinavant lur politica d'uffants e da giuvenils (FSPG, 2025). Perquai èsi previs, ch'il chantun metta a disposiziun per instituziuns ina purschida da cussegliaziun davart differentes temas da la participaziun e promoziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola (p.ex. lavur cun giuvenils al lieu ed en il spazi digital) sco er per stabilir purschidas respectivas per uffants e giuvenils. La purschida da cussegliaziun è averta per las vischnancas grischunas sco per las regiuns, organisaziuns privatas, uffizis chantunals, posts spezialisads, cumissiuns e gruppas da lavur. La cussegliaziun po vegnir fatga al lieu u digitalmain e cuntegna er la participaziun a gruppas da lavur u ad occurrenzas d'infurmaziun. Ella vegn furnida tras il chantun sez u tras ina instituziun externa sur ina incarica da prestaziun. In pussaivel furnitur da prestaziuns en quest sector è jugend.gr. Ultra da quai po il chantun metter a disposiziun basas en il sector da la promoziun e participaziun ordaifer la scola e procurar, ch'i vegnia infurmà e communitgà en moda generala e specifica. Ils custs per quai importan maximalmain 200 000 francs per onn.

b) Cussegliaziun spezialisada per la protecziun d'uffants e Cumpass

La protecziun d'uffants e giuvenils è ina da las pli impurtantas incumbensas da nossa societad. Mintga furma da violenza u da negligentscha po avair consequenzas rigurusas per la sanadad corporala e psichica d'uffants e giuvenils e disturbar lur svilup a lunga vista. En il sector da la protecziun d'uffants èsi indispensabel da proceder en moda sistematica e cumpetenta. Igl è però sa mussà, ch'igl exista ina largia tar las purschidas da cussegliaziun nunbirocraticas. Perquai ha la Regenza grischuna approvà il favrer 2025 il project da pilot da 4 onns da la Cussegliaziun spezialisada per la protecziun d'uffants tar l'Agid a victimas dal Grischun en cumbinaziun cun la gruppa da focus per la protecziun d'uffants (CR dals 5 da favrer 2025, protocol nr. 65/2025).

La Cussegliaziun spezialisada per la protecziun d'uffants è in post da consultaziun che sustegna personas spezialisadas e da referiment che han in contact regular cun uffants e giuvenils, da constatar a temp svilups disfavuraivels e periclitaziuns dal bainstar d'uffants e d'agir adequatmain. Ultra da l'emprim post da consultaziun cusseglian er expertas ed experts dal sector da la protecziun d'uffants las personas spezialisadas. Quai fan els en il rom d'ina discussiun dal cas interdisciplinara – la gruppa da focus per la protecziun d'uffants. En la gruppa da focus èn personas da l'Agid a victimas dal Grischun, da la Polizia chantunala, da l'Autoritad per la protecziun d'uffants e da creschids, da la psichiatria per uffants e giuvenils sco er da la gruppa per la protecziun d'uffants

da l'Ospital chantunal. Persunas d'autras instituziuns, sco il Servetsch psicologic da scola, il Servetsch ortopedagic, la cussegliaziun da geniturs u d'autras organisaziuns vegnan consultadas en cas da basegn. Complementarmain han las persunas spezialisadas e da referiment a disposiziun l'instrument d'agid e da lavur Cumpass. En il sector da la protecziun d'uffants è Cumpass in sustegn per giuditgar situaziuns complexas sco er per agir conform a la situaziun. Il project da pilot ha survegnì gronda risonanza ed ha serrà la largia da purschidas tar las purschidas da cussegliaziun nunbirocraticas. Pervia dal basegn cumprovà duai la purschida vegnir francada en la LUG. Ils custs per quai importan circa 80 000 francs per onn. La purschida po vegnir furnida tras il chantun sez u tras ina instituziun externa sur ina incarica da prestaziun.

c) Promoziun da posts da consultaziun e da cussegliaziun

Il chantun po conceder contribuziuns a posts da consultaziun e da cussegliaziun, ch'èn accessibels per telefon u online, per l'emprim contact en connex cun differentas situaziuns da problems da, tranter u en contact cun uffants e giuvenils. Problems pussaivels èn per exempel situaziuns da surpretensiun educativa, conflicts, crisas u violenza. Ils posts da consultaziun e da cussegliaziun èn averts per uffants, giuvenils, geniturs u persunas da referiment d'uffants e giuvenils. En cas da basegn vegn il cas surdà a posts spezialisads adattads u a persunas en l'ambient regional da la persuna pertutgada. Las cussegliaziuns pon per exempel vegnir fatgas per telefon, e-mail u chat. La promoziun po vegnir cumbinada cun incaricas da prestaziun. L'atezza da las contribuziuns s'orientescha a las prestaziuns da cussegliaziun ch'èn vegnidadas furnidas en il chantun. Ils custs per quai importan circa 80 000 francs per onn.

Exempels per talas purschidas èn il Clom d'urgenza per geniturs u 147 (Pro Juventute). Il Clom d'urgenza per geniturs porscha cussegliaziun e sustegn davart dumondas da famiglia e da relaziuns per geniturs, persunas da referiment e persunas spezialisadas. Durant las uras ordaifer il manaschi vegn la cussegliaziun per telefon garantida tras il Maun offert da Turitg. Il program 147 – Cussegliaziun ed agid per uffants e giuvenils da la Pro Juventute è in'emprima cussegliaziun nunbirocratica per uffants, giuvenils e persunas giuvnas creschidas. 147 gida gratuitamain e confidentialmain per telefon, chat u e-mail en connex cun dumondas, problems ed en situaziuns d'urgenza.

5.4 Promoziun d'organisaziuns privatas

Il chantun po conceder contribuziuns ad organisaziuns privatas per purschidas e projects da la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola. Las mesiras ston esser ubain d'importanza chantunala u surregionala (p.ex. occurrenz che han lieu en tut il chantun u almain en pliras regions dal chantun), avair caracter da model u esser spezialmain innovativs. Mesiras innovativas u mesiras cun caracter da model portan impuls per sviluppar vinavant la politica d'uffants e da giuvenils en l'entir chantun e pli lunsch enturn. Ellas pon er lura vegnir sustegnidas, sch'ellas èn limitadas sin plaun local u regional (p.ex. ina u pliras vischnancas). Il chantun fixescha ulteriurs criteris per conceder contribuziuns. Exempels per pussaivels criteris èn: la francaziun persistenta da las purschidas per garantir in effect a lunga vista, la segirada da la participaziun activa d'uffants e giuvenils en il rom da las purschidas resp. en tut las fasas dal project, la promoziun da las cumpetenzas e da la confidenza en sasez d'uffants e giuvenils u l'access nunbirocratic e senza discriminaziun a las purschidas. Per il sustegn finanziel da talas mesiras d'organisaziuns privatas stat a disposiziun in preventiv da maximalmain 90 000 francs, che vegn fixà mintg'onn.

Ad organisaziuns privatas duai il chantun plinavant pudair conceder contribuziuns a favur da purschidas da prevenziun e da sensibilisaziun per la protecziun d'uffants e giuvenils. Per quest intent è previs in preventiv da maximalmain 40 000 francs per onn. In exempel per ina tala purschida è L'egliada sin l'uffant. En il rom dal program politica d'uffants e da giuvenils tenor l'art. 26 LPUG

sustegna il chantun Grischun la purschida da curs L'egliada sin l'uffant dals Servetschs psichiatric dal Grischun cun ina finanziaziun da partenza. La purschida sustegna ils geniturs da tegnair en egl ils uffants e lur basegns durant ina situaziun da separaziun pretensiusa.

Las contribuziuns vegnan concedidas en connex cun purschidas u projects concrets. Per l'autezza da las contribuziuns èn er relevants ils custs per las structuras necessarias (p.ex. cumpart da custs da persunal e d'infrastructura). Tar purschidas cun caracter da model u projects innovativs po il chantun sustegnair supplementarmain il svilup e l'installaziun. Quai permetta da promover sistematicamain ideas innovativas. Per las contribuziuns chantunalas a favur d'organisaziuns privatas stat a disposiziun in preventiv da tut en tut 130 000 francs, che vegn fixà mintg'onn. Sch'il preventiv è exaurì, pon ulteriuras dumondas da contribuziuns vegnir resguardadas pir l'onn suandant.

5.5 Rolla da las vischnancas

Las vischnancas èn il spazi da viver direct dals uffants e giuvenils. Els na sa movan e sa sviluppan betg mo en la famiglia ed en scola, mabain en blers lieus da la vischnanca. Il mund da viver sto vegnir adattà cuntinuadamain als basegns dals uffants e dals giuvenils sco er als svilupps socials (Gerodetti et al., 2023, p. 12). Perquai èn las vischnancas cumpetentas per la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola sco er per stabilir, sviluppar vinavant e coordinar las mesiras respectivas sin plaun communal e regional.

Ultra da la cussegliaziun (cf. 5.3) po il chantun sustegnair las vischnancas cun contribuziuns per stabilir e sviluppar vinavant purschidas e projects da la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola. Quai pon per exempel esser lavurs da basa resp. lavurs concepziunalas (analisis da la situaziun, strategias, models directivs), projects concrets u l'iniziaziun da purschidas (installar in post da coordinaziun, cumissiun da giuventetgna, sessiun da giuvenils, parlament da giuvenils, lavur averta cun uffants e giuvenils, centers da famiglia, promoziun linguistica tempriva, raits per famiglias). I vegn premiss, che las vischnancas gidan adequatamain a finanziair talas purschidas u projects. La tariffa da la contribuziun chantunala vegn perquai limitada a maximalmain 50 pertschient dals custs imputabels. Sch'il chantun sustegna l'installaziun da purschidas, duai la vischnanca mussar, co ch'ella maina vinavant e finanziescha las purschidas suenter la fasa d'installaziun ch'è vegnida cofinanziada dal chantun. Qua tras duai vegnir cuntanschì in effect persistent. Ulteriurs criteris da promoziun pussaivels che ston vegnir fixads sin stgalim da l'ordinaziun, èn per exempel: la cumprova che la gruppia en mira ha il basegn respectiv, la segirada da la participaziun activa d'uffants e giuvenils en il rom da las purschidas resp. en tut las fasas dal project, la promoziun da las cumpetenzas e da la confidenza en sasez d'uffants e giuvenils u l'access nun-birocraatic e senza discriminaziun a las purschidas. Per las contribuziuns chantunalas a favur da las vischnancas datti in preventiv da maximalmain 260 000 francs, che vegn fixà mintg'onn. Cura ch'il preventiv è exaurì, pon ulteriuras dumondas da contribuziuns da las vischnancas vegnir resguardadas pir l'onn suandant.

6 Explicaziuns davart las singulas disposiziuns

Art. 1 Intent e finamira

Tenor l'alineia 1 è l'intent da la lescha quel da sviluppar vinavant la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola. Ultra da quai duai la lescha contribuir a la protecziun dals uffants e giuvenils. En l'alineia 2 èn menziunadas las finamiras che duain vegnir cuntanschidas en il Grischun en ils trais champs d'acziun da la politica d'uffants e da giuvenils (en il senn pli stretg), numnadamain la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er la protecziun.

Cun la noziun ordaifer la scola vegni exprimì, che las purschidas a favur da la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ha lieu localmain e temporarmain ordaifer la scola. Manegiadas èn tut las activitads che vegnan purschidas u manadas tras sin basa d'ina iniziativa privata u publica sco cumplettaziun da la furmaziun scolastica e prescolastica. Per cunfinar cun l'emprender formal en ina instituziun da scolaziun u da furmaziun vai tar la lavur ordaifer la scola concretamain per la promoziun da bleras differentas experientschas d'emprender nunformalas ed informalas.

En l'alineia 3 vegni anc fixà che tut las persunas fin a lur 25. anniversari, ch'èn domiciliadas en il Grischun, valan sco uffants e giuvenils.

Art. 2 Object

En il rom da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er da la protecziun d'uffants e giuvenils prevesa la lescha quatter pachets da mesiras. En ils artitgels 3 fin 7 vegnan quels descrits pli detagliadamain. La planisaziun e coordinaziun è ina incumbensa fundamentala dal chantun. Plinavant metta el a disposiziun sez purschidas da cussegliaziun sco atgnas activitads resp. mesiras, entant ch'el promova da l'autra vart er purschidas da cussegliaziun privatas en il sector da la protecziun. Ina promoziun prevesa il chantun er per purschidas e projects d'organisaziuns privatas, quai dentant mo en il sector da la promoziun e participaziun ordaifer la scola sco er per purschidas da prevenziun e da sensibilisaziun a favur da la protecziun d'uffants e giuvenils. La finala regla el las cumpetenzas e la promoziun da las vischnancas.

Art. 3 Planisaziun e coordinaziun

Il chantun fa in'analisa dal basegn. La finamira è tranter auter da responder las suandantas dumondas: Tge purschidas e tge basegns datti? Èn sa midads ils basegns e las pretendens envers las purschidas? Mancan tschertas purschidas per uffants e giuvenils? Sin basa da l'analisa dal basegn vegn fatga la planisaziun strategica da las mesiras davart la promoziun e participaziun ordaifer la scola e davart la protecziun dals uffants e giuvenils. Quai vul dir, ch'i vegn definì, sche tschertas purschidas ston vegnir adattadas u sch'i dovra novas purschidas. L'analisa dal basegn e la planisaziun vegnan fatgas mintga quatter onns.

L'alineia 2 prescriba, ch'i sto vegnir applitgà in process participativ. Concretamain vegnan integrads uffants e giuvenils, las vischnancas sco er organisaziuns privatas ed ulteriuras partidas da cooperaziun.

Tenor l'alineia 3 coordinescha il chantun las mesiras e l'organisaziun sin plaun chantunal e sur-regiunal. La Regenza po engaschar gremis da coordinaziun per quest intent. Ils gremis da coordinaziun garanteschon in'accordaziun sistematica tranter las acturas ed ils acturs relevants. Las incumbensas e l'organisaziun dals gremis da coordinaziun vegnan reglads pli detagliadamain sin il stgalim da l'ordinaziun. Previs èn dus gremis da coordinaziun, d'ina vart per ils secturs promoziun e participaziun ordaifer la scola e da l'autra vart per il sector protecziun. Quest ultim duai remplazar la Cumissiun existenta per la protecziun da l'uffant e per l'agid a la giuventetgna.

Art. 4 Cussegliaziun tras il chantun

La lescha prevesa ch'il chantun cusseglia organisaziuns privatas e vischnancas en connex cun lur activitads en il sector da la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola. Las organisaziuns privatas e las vischnancas duain qua tras vegnir sustegnidas da stabilir e da realisar purschidas per uffants e giuvenils.

En il sector da la protecziun d'uffants e giuvenils metta il chantun plinavant a disposiziun purschidas per cussegliar persunas spezialisadas e da referiment che han in contact regular cun uffants e giuvenils. En quest connex duain las persunas spezialisadas e da referiment vegnir sustegnidas

da constatar a temp svilups disfavuraivels e periclitaziuns d'uffants e d'agir adequatamain. La purschida da cussegliaziun vegn furnida tras il chantun sez u tras ina instituziun externa sur ina incarica da prestaziun.

Art. 5 Posts da consultaziun e da cussegliaziun

Il chantun po conceder contribuziuns finanzialas a posts da consultaziun e da cussegliaziun ch'èn facilmain accessibels. Ad uffants, giuvenils, geniturs ed ulteriuras persunas da referiment dals uffants e giuvenils duain ils posts porscher in'emprima pussaivladad da contact nunbirocratica en cas da differentas situaziuns da problems da, tranter u en contact cun uffants e giuvenils. Quai po p.ex. esser situaziuns engrevgiantas en l'educaziun, conflicts, crisas u violenza. Sche necessari intermedieschian ils posts da consultaziun e da cussegliaziun las persunas che tschertgan cussegliaziun a posts spezialisads u a persunas spezialisadas ch'èn adattads. Quai èn cussegliaziuns per telefon, e-mail u chat.

Art. 6 Organisaziuns privatas

Il chantun po conceder contribuziuns finanzialas ad organisaziuns privatas per purschidas e projects da la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola. Sco premissa ston questas purschidas e projects avair in'orientaziun chantunala u surregiunala, avair in caracter da model u esser spezialmain innovativs. Purschidas e projects cun caracter da model u potenzial innovativ pon uschia er lura vegnir sustegnids, sch'els han in'orientaziun locala u regiunala. Las purschidas ed ils projects duain dar impuls per sviluppar vinavant la politica d'uffants e da giuvenils. Ad organisaziuns privatas èsi plinavant pussaivel da pudair conceder contribuziuns finanzialas a favur da purschidas da prevenziun e da sensibilisaziun per la protecziun d'uffants e giuvenils.

Art. 7 Vischnancas

Las vischnancas èn cumpetentas per la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola sco er per stabilir, sviluppar vinavant e coordinar las mesiras respectivas sin plaun communal e regiunal. En quest connex po il chantun sustegnair las vischnancas cun contribuziuns finanzialas. I vegn premiss, che las vischnancas sa participeschian als custs. Perquai vala ina limita da contribuziun da 50 pertschient.

Art. 8 Ulteriuras regulaziuns

Sin contribuziuns tenor la LUG n'exista nagin dretg legal. Perquai vala sco usità er mo ina via da recurs reducida. Per la promoziun chantunala fixescha il Cussegl grond ils credits annuals tenor preventiv. Sch'ils credits èn exaurids durant l'onn current, pon ulteriuras dumondas da contribuziuns vegnir resguardadas pir l'onn suandant.

7 Consequenzas finanzialas e persunalas

7.1 Chantun

Tras la LUG resultan per il chantun custs d'actualmain 750 000 francs per onn. La tabella mussa ils custs per las singulas mesiras. L'exauriziun dal preventiv annual vegn a depender cunzunt dal dumber e da l'autozza da las dumondas da contribuziuns da vischnancas e d'organisaziuns privatas. Ina part da las mesiras è realisada gia oz e vegn finanziada sur meds finanzials d'utilitad publica, in legat ed il preventiv dal Program da la Regenza 2025–2028. L'onn 2025 han ils custs importà var 450 000 francs. Da quai èn actualmain var 230 000 francs finanziads tras in legat ed il preventiv dal Program da la Regenza 2025–2028 e pia betg segirads persistentamain. Sche la

finanziaziun sur meds finanzials d'utilitad publica po vegnir cuntinuada en la dimensiun actuala da var 220 000 francs, resultan custs supplementars effectivs da var 530 000 francs a quint da las finanzas chantunalas generalas.

Mesira	Preventiv per onn
Cussegliaziuns d'organisaziuns privatas e da vischnancas en il sector da la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola (art. 4 al. 1) <i>Realisadas actualmain per part tras jugend.gr per incumbensa dal chantun e finanzadas sur contribuziuns d'utilitad publica</i>	200 000 francs
Cussegliaziun da persunas spezialisadas e da referiment che han in contact regular cun uffants e giuvenils en il sector da la protecziun (art. 4 al. 2) <i>Lantschada il settember 2025 tras il chantun sco project da pilot e finanziada tras il legat da dunna Rywka Schapiro ed il preventiv dal Program da la Regenza 2025–2028</i>	80 000 francs
Contribuziuns a posts da consultaziun e da cussegliaziun, ch'èn accessibels per telefon u online, per l'emprim contact en connex cun differentas situaziuns da problems da, tranter u en contact cun uffants e giuvenils (art. 5) <i>Actualmain sustegn finanziel dal Clom d'urgenza per geniturs e dal program «147 – Cussegliaziun ed agid per uffants e giuvenils» da la Pro Juventute tras il chantun sur contribuziuns d'utilitad publica</i>	80 000 francs
Contribuziuns per purschidas e projects d'organisaziuns privatas per la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola (art. 6 al. 1) Contribuziuns per purschidas da prevenziun e da sensibilisaziun d'organisaziuns privatas per la protecziun d'uffants e giuvenils (art. 6 al. 2) <i>Actualmain per part sustegn finanziel tras il chantun sur contribuziuns d'utilitad publica e sur il preventiv dal Program da la Regenza 2025–2028</i>	90 000 francs 40 000 francs
Contribuziuns per stabilir e sviluppar vinavant purschidas e projects da vischnancas per la promoziun e participaziun d'uffants e giuvenils ordaifer la scola (art. 7 al. 2) <i>Actualmain na datti nagina basa legala per il sustegn finanziel da vischnancas tras il chantun</i>	260 000 francs
Total	750 000 francs

Pervia da la situaziun da partenza actuala quintan ins, che las mesiras vegnian realisadas sur incaricas da prestaziun. Exceptada da quai è la cussegliaziun da persunas spezialisadas e da referiment che han in contact regular cun uffants e giuvenils en il sector da la protecziun (Cussegliaziun spezialisada per la protecziun d'uffants), ch'è affiliada a l'Agid a victimas dal Grischun. En il preventiv dad 80 000 francs per onn èn cuntegnidas las resursas persunalas respectivas en la dimensiun da circa 60 000 francs.

En il rom da la retschertga da datas per l'analisa dal basegn sco er per la planisaziun strategica da las mesiras, che vegn fatga mintga 4 onns, pon resultar custs da var 50 000 francs. Sche l'analisa dal basegn e la planisaziun strategica respectiva mussan, ch'i dovra novas mesiras u che mesiras existentas ston vegnir adattadas u extendidas, po quai chaschunar ulteriurs custs. En cas da basegn vegnan ils credits respectivs dumandads sur il preventiv regular en il Cussegl grond.

7.2 Vischnancas

Per las vischnancas na chaschuna la lescha nagins custs supplementars directs. Sch'ellas realiseschan mesiras en il sector da la politica d'uffants e da giuvenils, pon ellas profitar da las contribuziuns dal chantun.

8 Entrada en vigor

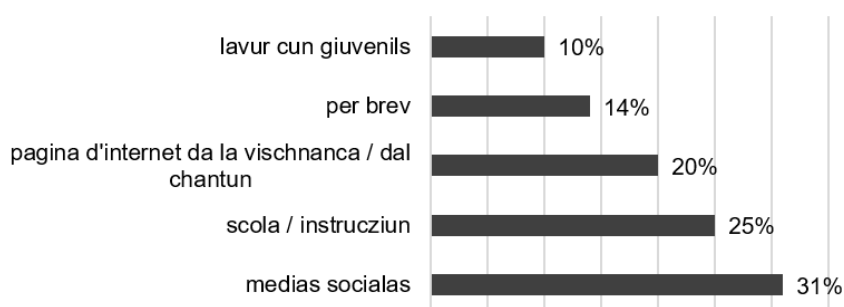
Igl è previs che la LUG possia vegnir messa en vigor il cumenzament da l'onn 2028.

Agiunta: Resultats centrals dals workshops participativs

Co pon ins cuntanscher persunas giuvnas?

Las persunas giuvnas sa fan valair là, nua ch'ellas vesan in access direct a la politica. Savens na mancan betg las infurmaziuns, mabain l'access nunbirocratic e direct a la politica. Bliers giuvenils na san betg exact, nua ch'els pon chattar infurmaziuns verdaivlas u co ch'els pon far valair lur giavischs. A medem temp datti savens retegnientschas d'entrar en contact activamain cun la politica u cun la vischnanca. Ils giuvenils èn vegnids dumandads, sur tge chanals ch'els vuessan il pli gugent vegnir infurmads. 31 pertschient da las tut en tut 51 respostas han inditgà las medias socialas, sin segund plaz è suandada la scola cun 25 pertschient. Omadus chanals cuntanschan ils giuvenils là, nua ch'els sa trategnan regularmain.

Co pon ins cuntanscher persunas giuvnas?

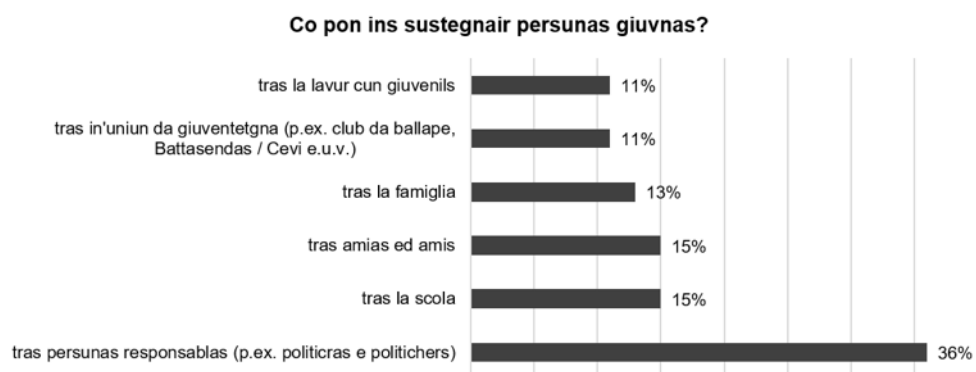
Enquista tar giuvenils davart il tema infurmaziun

En il chantun Grischun datti bleras persunas giuvnas engaschadas. Ellas s'engaschan en bleras manieras e sa fan gugent valair. En quest connex gidan pussaivladads modernas, facilmain accessiblas e variadas. Ultra dals chanals d'infurmaziun classics giogan ils chanals digitals ina rolla pli e pli impurtanta. Decisiva è ina comunicaziun chapaivla ed adattada per giuvenils. Resumond èn ils suandants puncts impurtants:

- preparaziun adattada per giuvenils, q.v.d. curt, visualmain, direct – lungs e-mails u documents starmentan
- cumbinaziun da vias d'infurmaziun classicas (p.ex. tavla naira en scola, placats en lieus publics) e chanals digitals
- contact e barat persunal direct (p.ex. occurrenzas sco World Cafés u formats da dialog persunals)
- infurmaziuns transparentas e resuns davart ils giavischs da persunas giuvnas (q.v.d. tge capita cun las ideas? Tge effect ha la participaziun?)

Co pon ins sustegnair persunas giuvnas?

In access nunbirocratic a la politica gida las persunas giuvnas da s'engaschar. Quai vul dir, ch'i na stuess strusch duvrar sforzs per entrar en contact cun la vischnanca u per sa far valair. Ils resultats da l'enquista cun tut en tut 55 respostas mussan, che bleras persunas giuvnas giavischan da survegnir sustegn tras las persunas da la politica cumpetentas u da l'administraziun (36 pertschient).

Enquista tar giuvenils davart il tema sustegn

Per regla n'entran ils giuvenils betg simplamain en contact cun la vischnanca per dumandar insatge. Per els èsi in agid da sa far valair, sch'i dat persunas che translateschan ed intermediateschan tranter els e la vischnanca. Qua tras èsi pussaivel da reducir retegnientschas. Ils suandants puncts èn impurtants:

- discurs persunal ed invit ad occurrenzas politicas (p.ex. radunanza communal)
- integraziun sistematica tras la suprastanza communal
- resguardar ils basegns e dumandar las opiniuns da persunas giuvnas
- respostas concretas, resuns ed argumentaziuns – quai gida d'acceptar er decisiuns negativas

Glista da litteratura

Uffizi per il svilup dal territori. (2023). *Raumentwicklung Graubünden 2022. Bericht zur Raumentwicklung und Raumordnung Graubünden 2022*. Consultà ils 11 da mars 2026

https://www.gr.ch/DE/institutionen/verwaltung/dvs/are/publikationen/Raumentwicklung_Graub%C3%BCnden_2022.pdf

Uffizi per economia e turissem dal Grischun. (2025a). *Graubünden wächst um 1'250 Einwohnerinnen und Einwohner: Die internationale Zuwanderung stellt auch im Jahr 2024 die Hauptkomponente des Bevölkerungswachstums dar*. Consultà ils 13 d'october 2025

https://www.gr.ch/DE/institutionen/verwaltung/dvs/awt/statistik/news/Seiten/Bev%C3%B6lkerungsstatistik_Graub%C3%BCnden_2024.aspx

Uffizi per economia e turissem dal Grischun. (2025b). *Graubünden wächst weiter, aber wie lange noch?* Consultà ils 24 da mars 2026

https://www.gr.ch/DE/institutionen/verwaltung/dvs/awt/statistik/news/Seiten/Bev%C3%B6lkerungsperspektiven_2025-2055_f%C3%BCr_Graub%C3%BCnden.aspx

Brandstetter, J., Falkenreck, M., Hobi, L., Pohl, A., Zellner, C. (2025). *Bestandesaufnahme der Partizipationsformate von Kindern und Jugendlichen in der Schweiz*. Consultà ils 30 da mars 2026

https://www.bsv.admin.ch/dam/de/sd-web/jAEIM0PAKh-M/BSV_OSTpolsan_BerichtBestandesaufnahmePartizipationsformate_04042025.pdf

Brandstetter, J., Falkenreck, M., Hobi, L., Wartenweiler, R., Zimmermann, R. (2026). *Konzept Kinder- und Jugendpartizipation in der Bundesverwaltung*. Consultà ils 30 da mars 2026

https://www.bsv.admin.ch/dam/de/sd-web/kKc265cp4hyC/d_Konzept_Partizipation_KJ_final.pdf

Uffizi federal da svilup dal territori ARE. (2012). *Monitoring Ländlicher Raum. Synthesebericht*. Consultà ils 18 da mars 2026

https://www.are.admin.ch/dam/de/sd-web/l-kAOWRHPX60/monitoring_laendlicherraum.pdf

Uffizi federal d'assicuranças socialas UFAS. (2014). *Aktueller Stand der Kinder- und Jugendpolitik in der Schweiz*. Consultà ils 18 da mars 2026

<https://www.parlament.ch/centers/documents/de/bericht-bsv-wbk-n-07-402-2015-01-15-d.pdf>

Cussegl federal. (2010). *Botschaft zum Bundesgesetz über die Förderung der ausserschulischen Arbeit mit Kindern und Jugendlichen (Kinder- und Jugendförderungsgesetz, KJFG)*. Consultà ils 4 da mars 2026

<http://www.admin.ch/ch/d/ff/2010/6803.pdf>

Cussegl federal. (2008). *Strategie für eine schweizerische Kinder- und Jugendpolitik*. Consultà ils 11 da mars 2026

<https://www.bsv.admin.ch/dam/de/sd-web/STqsZt5fwJWj/br-bericht-strategie-kinder-und-jugendpolitik.pdf>

Federaziun svizra dals parlaments dals giuvens (FSPG). (2025). *Bericht zu partizipativen Workshops. Gesetzgebungsprozess: Kinder und Jugendpolitik in Graubünden*.

Gerodetti, J., Gerngross, M., Fuchs, M., Heeg, R. (2023). *Leitfaden zur Entwicklung kommunaler Kinder- und Jugendpolitik. Konzeptentwicklung für Gemeinden und Städte*. Consultà ils 30 da mars 2026

<https://www.leitfaden-kjp.ch/download.html>

Gerodetti, J., Heeg, R., Schnurr, S., Gerngross, M., Fellmann, L., Biesel, K. (2024). *Grundlagen und Perspektiven für eine wirkungsvolle kantonale Kinder- und Jugendpolitik. Expertise, Einflussfaktoren und Bestandesaufnahme. Schlussbericht zuhanden der SODK*. Consultà ils 13 d'october 2025

<https://doi.org/10.26041/fhnw-11489>

Uffizi dal servetsch social dal Grischun. (2021). *Model directiv per la politica d'uffants e da giuvenils en il chantun Grischun*. Consultà ils 10 d'october 2025
https://www.gr.ch/RM/instituziuns/administraziun/dvs/soa/famiglia/Documents/Model%20directiv_politica%20d%20uffants%20e%20da%20giuvenils_GR.pdf

Uffizi dal servetsch social dal Grischun. (2024). *Rapport final en il rom dal program chantunal Politica d'uffants e da giuvenils tenor l'art. 26 LPUG en il chantun Grischun. Onns da program 2020 – 2023*. Consultà ils 18 da mars 2026
https://www.gr.ch/DE/institutionen/verwaltung/dvs/soa/familie/Documents/Schlussbericht-Art26KJFG_GR_DE.pdf

Wartenweiler, R., Zimmermann, R., Falkenreck, M., Hobi, L., Brandstetter, J. (2026). *Kinder und Jugendliche beteiligen – ein Praxisleitfaden für die Bundesverwaltung*. Consultà ils 30 da mars 2026
https://www.bsv.admin.ch/dam/de/sd-web/coyjjl7WNFLS/d_Praxisleitfaden_Partizipation_KJ_final.pdf

Missivas da la Regenza

Missiva da la Regenza al Cussegl grond. (2014). *Rapport davart la promoziun d'uffants e da giuvenils en il chantun Grischun*. Missiva carnet nr. 11/2013-2014, p. 1073. Consultà ils 18 da mars 2026
https://www.gr.ch/DE/institutionen/parlament/botschaften/Botschaften_20132014/Bot_11_2014_Web.pdf

Regenza dal chantun Grischun. (2014). *Rapport grischun da famiglia*. Missiva carnet nr. 15/2006-2007, p. 1633. Consultà ils 18 da mars 2026
https://www.gr.ch/Botschaften/2006/15_2006.pdf

Regenza dal chantun Grischun. (2023). *5. Rapport davart il program da la Regenza e davart il plan da finzas per ils onns 2025-2028*. Missiva carnet nr. 5/2023-2024, p. 499. Consultà ils 12 da matg 2026
https://www.gr.ch/DE/Medien/Mitteilungen/MMStaka/2023/DokumenteMM/Botschaft_Regierungsprogramm_Finanzplan_2025-2028_web_final.pdf

Protocol dal Cussegl grond

Cussegl grond dal chantun Grischun. (2011). *Protocol dal Cussegl grond (PCG) 1/2011–2012*, p. 192. Consultà ils 18 da mars 2026
https://www.gr.ch/DE/institutionen/parlament/protokolle/2011/Aug2011/16_WP_3_9_11_Vormittag.pdf

Cussegl grond dal chantun Grischun. (2014). *Protocol dal Cussegl grond (PCG) 5/2013–2014*, p. 979. Consultà ils 18 da mars 2026
https://www.gr.ch/DE/institutionen/parlament/protokolle/2014/Juni/22_WP_12_6_14_Vormittag.pdf

Cussegl grond dal chantun Grischun. (2019). *Protocol dal Cussegl grond (PCG) 4/2018–2019*, p. 770. Consultà ils 18 da mars 2026
https://www.gr.ch/DE/institutionen/parlament/protokolle/2019/Februar/12_Wortlautprotokoll_Grosser_Rat_13.2.2019_Vormittag.pdf